

USBILIM
2nd International Conference on
Forensic Sciences and Law

May 21 - 22, 2022

Ankara

Conference Book

ISBN : 978-605-73620-9-4

Edited By
DR. GÜLTEKİN GÜRÇAY

2

All rights of this book belong to USBILIM Publishing house.
Without permission can't be duplicate or copied.
Authors of chapters are responsible both ethically and juridically.
USBILIM Publications – 2022 ©

Issued: 25.05.2022
ISBN: 978-605-73620-9-4

May 21 - 22, 2022 – Ankara - ISBN : 978-605-73620-9-4

CONGRESS ID

USBILIM
2nd International Conference on Forensic Sciences and Law

DATE – PLACE

May 21 - 22, 2022 - Ankara

ORGANIZATION

USBILIM Publishing, Journals, Education, Congress

ORGANIZATION COMMITTEE

Dr. Gültekin Gürçay
Prof. Dr. Hülya Çiçek Kanbur
Prof. Dr. Həcər Hüseynova
Doç.F.ü.f.d., İradə Kərimova
Doç. Dr. Könül Səmədova
Doç. Dr. Nazilə Abdullazadə
Doç. Dr. Sevinc Sadıqova
Dr. Mehdi Meskini Heydarlou
Dr. Leman Kuzu
Dr. Nadire Kantarcıoğlu
Dr. Zehra Fırat
Dr. Amaneh Manafidizaji
Aynurə Əliyeva
Tuğçe Biter

3

EVALUATION PROCESS

All applications have undergone a double-blind peer review process.

PARTICIPATING COUNTRIES

Turkey –Chad – India – South Africa – Uganda – Mexico

PRESENTATION

Oral presentation

PERCENTAGE OF PARTICIPATION

44.4% FROM Turkey And 55.6% From Other Countries

LANGUAGES

Turkish, English, Russian, Persian, Arabic

Scientific & Review Committee

Dr. Gulmira ABDİRASULOVA

Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Prof. Dr. Yunir ABDRAHIMOV

Ufa State Petroleum Technological University

Doç. Dr. Nazilə Abdullazadə

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

Dr. Maha Hamdan ALANAZI

Riyad Kral Abdülaziz Teknoloji Enstitüsü

Dr. Dzhakipbek Altaevich ALTAYEV

Al – Farabi Kazak Milli Üniversitesi

Doç. Dr. Mehmet Fırat BARAN

Mardin Artuklu Üniversitesi

Dr. Amina Salihi BAYERO

Yusuf Maitama Sule Üniversitesi

Dr. Karligash BAYTANASOVA

Al – Farabi Kazak Milli Üniversitesi

Dr. Baurcan BOTAKARAEV

Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi

Dr. Ahmad Sharif FAKHEER

Ürdün Devlet Üniversitesi

Dr. Zehra FIRAT

Doç. Dr. Abbas GHAFARI

Tebriz Üniversitesi

Prof.Dr. Ariz Avaz GOZALOV

Moskova Devlet Üniversitesi

Prof. Dr. Gulzar İBRAGİMOVA

Bakü Avrasya Üniversitesi

Dr. Gültekin GÜRÇAY

May 21 - 22, 2022 – Ankara - ISBN : 978-605-73620-9-4

Doç. Dr. Dilorom HAMROEVA

Özbekistan Bilimler Akademisi

Dr. Bazarhan İMANGALİYEVA

K.Zhubanov Aktobe Devlet Bölge Üniversitesi

Dr. Keles Nurmaşulı JAYLIBAY

Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Mamatkuli Jurayev

Özbekistan Bilim Akademisi

Dr. Kalemkas KALIBAEVA

Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Bouaraour Kamel

Ghardaia Üniversitesi

Dr. Nadire KANTARCIOĞLU

Prof Dr. Bülent KURTİŞOĞLU

Ardahan Üniversitesi

Dr. Leman KUZU

İstanbul Kültür Üniversitesi

Sonali MALHOTRA

Delhi Balbahtri Academy

Dr. Alia R. MASALİMOVA

Al – Farabi Kazak Milli Üniversitesi

Prof. Muntazir MEHDI

Pakistan Language Academy

Dr. Amanbay MOLDİBAEV

Taraz Devlet Pedagoji Üniversitesi

Doç. Dr. Yeliz ÇAKIR SAHİLLİ

Munzur Üniversitesi

Dr. Aysulu B. SARSEKENOVA

Orleu Milli Kalkınma Enstitüsü

May 21 - 22, 2022 – Ankara - ISBN : 978-605-73620-9-4

Dr. Gulşat ŞUGAYEVA

Dosmukhamedov Atyrau Devlet Üniversitesi

Doç. Dr. Yeliz KINDAP TEPE

Cumhuriyet Üniversitesi

Dr. K.A. TLEUBERGENOVA

Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Cholpon TOKTOSUNOVA

Rasulbekov Kırgız Ekonomi Üniversitesi

Doç. Dr. Yıldırım İsmail TOSUN

Şırnak Üniversitesi

Dr. Botagul TURGUNBAEVA

Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Dinarakhan TURSUNALİEVA

Rasulbekov Kırgız Ekonomi Üniversitesi

Doç. Dr. Ali Korkut ULUDAĞ
Atatürk Üniversitesi

Prof. Dr. Akbar VALADBİGİ

Urumiye Üniversitesi

Doç. Dr. C. VIJAI

St.Peter's Institute

Dr. Yang ZİTONG

Wuhan Üniversitesi

CONGRESS PROGRAM
Online (with Video Conference) Presentation

Meeting ID: 892 3675 3257

Passcode: 210522

7

IMPORTANT, PLEASE READ CAREFULLY

- To be able to make a meeting online, login via <https://zoom.us/join> site, enter ID instead of “Meeting ID or Personal Link Name” and solidify the session.
- The Zoom application is free and no need to create an account.
- The Zoom application can be used without registration.
- The application works on tablets, phones and PCs.
- Speakers must be connected to the session **10 minutes before** the presentation time.
- All congress participants can connect live and listen to all sessions.
- During the session, your camera should be turned on **at least %70** of session period
- Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.

TECHNICAL INFORMATION

- Make sure your computer has a microphone and is working.
- You should be able to use screen sharing feature in Zoom.
- Attendance certificates will be sent to you as pdf at the end of the congress.
- Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.
- Before you login to Zoom please indicate your name surname and hall number

21.05.2022	SALON : 5 - OTURUM : 1	SAAT : 10.30 – 13.00
MODERATÖR : Asst. Prof. Burak PINAR		
KONUŞMACI	SUNUM KONUSU	
Shivalaxmi Arumugham	Investigation of Online Child Sexual Abuse: An Account of Covert Police Operations Across the Globe	
Asst. Prof. Burak PINAR	VERGİ İDARESİNİN TUTUM ve DAVRANIŞARININ OMBUDSMAN YOLUYLA DENETİMİ	
Aylin Benazır Ateş	OSMANLIDA İSTİMLAL	
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Okur	5. YARGI PAKETİ OLARAK BİLİNE 7343 SAYILI KANUN İLE 2004 SAYILI İCRA VE İFLÂS KANUNU'NDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER	
Dr. Öğr. Üyesi Volkan KARACAOĞLAN	QUALITATIVE EVALUATION OF INVITRO CYTOTOXICITY OF CATALYSTS USED IN UNDERGROUND MINING	

21.05.2022	SALON : 6 - OTURUM : 1	SAAT : 10.30 – 13.00
MODERATÖR : Dr. Nadire Kantarcioğlu		
KONUŞMACI	SUNUM KONUSU	
Edith Kamakune	Land Rights, Policy and Cultural Identity in Uganda: Case of the Basongora Community	
Frederick Appiah Afriyi	A Tale of Two Jihads: Unraveling the Atrocities of Islamic State in the Greater Sahara(LSGS) and Jama`at Nasr Al-Islam Wal Muslimin(JNIM) in the Sahel	
Amós García Montaño	Reasonableness to Strengthen Citizen Participation in Mexican Anti-Corruption Policies	
Seember Susan Aondoakura	Violent Conflict and the Protection of Women from Sex and Gender-Based Violence: A Third World Feminist Critique of the United Nations Women, Peace, and Security Agenda	

CONTENT
CONGRESS ID
SCIENTIFIC & REVIEW COMMITTEE
PROGRAM
CONTENT

PRESENTED PAPERS IN THE CONGRESS

Investigation of Online Child Sexual Abuse: An Account of Covert Police
Operations Across the Globe
SHIVALAXMI ARUMUGHAM
Page(s) :12

VERGİ İDARESİNİN TUTUM ve DAVRANIŞARININ
OMBUDSMAN YOLUYLA DENETİMİ

DR. BURAK PINAR

Pages : 13 - 15

OSMANLIDA İSTİMVAL

AYLIN BENAZIR ATEŞ

Pages :16 - 36

5. YARGI PAKETİ OLARAK BİLİNEREN 7343 SAYILI KANUN İLE
2004 SAYILI İCRA VE İFLÂS KANUNU'NDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

DR. ÖĞR. ÜYESİ MUSTAFA OKUR

Pages :37 - 38

YER ALTI MADENCİLİĞİNDE KULLANILAN KATALİZÖRLERİN İNVİTRO
SİTOTOKSİSİTESİNİN NİTEL OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

DR. ÖĞR. ÜYESİ VOLKAN KARACAOĞLAN

Pages : 39 – 40

LAND RIGHTS, POLICY AND CULTURAL IDENTITY IN UGANDA: CASE OF THE
BASONGORA COMMUNITY

EDITH KAMAKUNE

Pages : 41 - 42

A TALE OF TWO JIHADS: UNRAVELING THE ATROCITIES OF ISLAMIC STATE IN
THE GREATER SAHARA(LSGS) AND JAMA`AT NASR AL-ISLAM WAL
MUSLIMIN(JNIM) IN THE SAHEL

FREDERICK APPIAH AFRIYIE

Page : 43

REASONABLENESS TO STRENGTHEN CITIZEN PARTICIPATION IN MEXICAN ANTI-
CORRUPTION POLICIES

AMÓS GARCÍA MONTAÑO

Page : 44

VIOLENT CONFLICT AND THE PROTECTION OF WOMEN FROM SEX AND GENDER-
BASED VIOLENCE: A THIRD WORLD FEMINIST CRITIQUE OF THE UNITED
NATIONS WOMEN, PEACE, AND SECURITY AGENDA

SEEMBER SUSAN AONDOAKURA

Page : 45

Investigation of Online Child Sexual Abuse: An Account of Covert Police Operations Across the Globe

Shivalaxmi Arumugham

Abstract :

Child sexual abuse (CSA) has taken several forms, particularly with the advent of internet technologies that provide pedophiles access to their targets anonymously at an affordable rate. To combat CSA which has far-reaching consequences on the physical and psychological health of the victims, a special act, the Protection of Children from Sexual Offences (POCSO) Act, was formulated amongst the existing laws. With its latest amendment criminalizing various online activities about child pornography also known as child sexual abuse materials in 2019, tremendous pressure is speculated on law enforcement to identify offenders online. Effective investigations of CSA cases help in not only to detect perpetrators but also in preventing the re-victimization of children. Understanding the vulnerability of the child population and that the offenders continue to develop stealthier strategies to operate, it is high time that traditional investigation, where the focus is on apprehending and prosecuting the offender, must make a paradigm shift to proactively investigate to prevent victimization at the first place. One of the proactive policing techniques involves understanding the psychology of the offenders and children and operating undercover to catch the criminals before a real child is victimized. With the fundamental descriptive approach to research, the article attempts to identify the multitude of issues associated with the investigation of child sexual abuse cases currently in practice in India. Then, the article contextualizes the various covert operations carried out by numerous law enforcement agencies across the globe. To provide this comprehensive overview, the paper examines various reports, websites, guidelines, protocols, judicial pronouncements, and research articles. Finally, the paper presents the challenges and ethical issues that are to be considered before getting into undercover operations either in the guise of a pedophile or as a child. The research hopes to contribute to the making of standard operating protocols for investigation officers and other relevant policymakers in this regard.

Keywords : child sexual abuse, cybercrime against children, covert police operations, investigation of CSA

VERGİ İDARESİNİN TUTUM ve DAVRANIŞARININ OMBUDSMAN YOLUYLA DENETİMİ

Dr. Burak PINAR¹

ÖZET

Anayasa değişikliği sonrası idarenin denetimi için kamu denetçiliği anayasal bir kurum olarak hukuk sistemimize girmiştir. Diğer denetim yollarından farklı olarak idarenin tutum ve davranışları da denetlenebilir hale gelmiştir. Hukuk devleti bakımından bu uygulama büyük önem taşımaktadır. Bu yolla vergi idaresine başvuran bir kişiye karşı kamu görevlilerinin tutum ve davranışları için bir denetim imkânı getirilmektedir. Yargı denetimi imkânı olmayan bu konularda vatandaşlar uzun süredir şikâyet etmekteydi. Yargı yoluna yapılan başvurular olumsuz sonuçlanmaktaydı. Yargı organları bu konuda kanunlarda düzenleme olmayışını gerekçe göstermekteydi. Bu yolla artık yargı organlara gerekçe sunma imkânı getirilmiştir. Öte yandan, bu konuda dava açılma imkânı olmadığı söylenmelidir. Yargı yoluna ancak ombudsmanın kararı doğrultusunda başvurulabilecektir. Buna göre ombudsman şikâyete ilişkin inceleme yapacak ve bir karar verecektir. Ombudsmanın verdiği karar idarenin lehine ise kararı yargı organı önüne götürmek mümkün olacaktır. Ancak burada yargı organının kararı çok önemlidir. İdarenin denetimini mi yoksa ombudsmanın denetimini mi yapacak? İlk seçenek için yargının yerine mi karar verecek yoksa ombudsmanın yerine mi karar verecektir? İkinci seçenek için, ombudsmanın kararı usulden mi denetleyecek yoksa esastan mı denetleyecektir? Bu soruların yanıtları belirsizdir. Bu konuda henüz verilmiş bir karar yoktur. Bu çalışma ile idarenin işlemlerinin ve eylemlerinin denetlenmesinin kapsamını genişleten Anayasa ve Kanun ile ombudsman uygulamaları ışığında bir değerlendirme yapılarak çözüm önerileri getirilmeye çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ombudsman, vergi idaresi, idari işlem, idari eylem, idari tutum ve davranışlar

¹ Dokuz Eylül Üniversitesi, ORCID ID 0000-0002-9163-3094

AUDIT OF THE TAX ADMINISTRATION'S ATTITUDE AND BEHAVIOR BY OMBUDSMAN

Asst. Prof. Burak PINAR

SUMMARY

After the constitutional amendment, the ombudsman has entered our legal system as a constitutional institution for the supervision of the administration. Unlike other control methods, the attitudes and behaviors of the administration have also become auditable. This practice is of great importance in terms of the rule of law. In this way, an audit opportunity is provided for the attitudes and behaviors of public officials towards a person who applies to the tax administration. Citizens have been complaining for a long time about these issues, which do not have the possibility of judicial review. Applications to the judiciary were negative. Judicial organs cited the lack of regulation in the law on this issue. In this way, it is now possible to present justifications to the judicial organs. On the other hand, it should be said that there is no possibility of filing a lawsuit in this regard. Judicial remedy can only be resorted to in line with the decision of the ombudsman. Accordingly, the ombudsman will examine the complaint and make a decision. If the decision of the Ombudsman is in favor of the administration, it will be possible to take the decision before the judicial body. However, the decision of the judiciary is very important here. Will it oversee the administration or the ombudsman? For the first option, will he decide on the place of the judiciary or will he decide on the place of the ombudsman? For the second option, will the ombudsman oversee the decision procedural or substantive? The answers to these questions are unclear. No decision has yet been made in this regard. With this study, an evaluation is made in the light of the Constitution and Law, which expands the scope of the supervision of the transactions and actions of the administration, and the ombudsman practices, and it is tried to offer solutions.

Keywords: Ombudsman, tax administration, administrative action, administrative action, administrative attitudes and behaviors

OSMANLIDA İSTİMLVAL

Aylin Benazır Ateş

1

ÖZET

İdare üstlendiği kamu hizmetlerini yerine getirebilmek amacıyla taşınır ve taşınmaz mallara ihtiyaç duyabilmektedir. Bu mallar çeşitli yollardan edinilmektedir. Bu yollar; kamulaştırma, devletleştirme ve istimval şeklindedir. Kamulaştırma, özel kişilerin sahip oldukları taşınmaz malların mülkiyetinin idareye geçmesidir. Diğer taratan kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüslerin, kamu yararını zorunlu kıldığı hallerde devletleştirilmesi de mümkündür. İstimval ise olağanüstü dönemlerde özel mülk olan taşınırın bedeli karşılığında mülkiyetinin veya kullanımının idareye geçmesidir. Olağanüstü dönemlerde kamu yararı amacıyla bu yollara başvurulması kaçınılmazdır. Halkın iâşesi ve toplumun yararının gözetildiği, idarenin olağanüstü durumlarda mal edinme yöntemlerinden biri olan istimvale eski dönemlerden beri başvurulmaktadır. Osmanlı'da özel mülkiyet hakkının olmadığı düşünülse de bu söz konusu değildir. İnsanlar mülk edinebilmekte ve bunları miras yoluyla ailelerine bırakabilmektedirler. Osmanlı'da da olağanüstü dönemlerde devlet halkın özel mülküne geçici olarak el koymuştur. Yani idare kamu hizmetlerini gerçekleştirebilmek için ihtiyaç halinde halka yükümlülükler, ödevler yüklemiştir. Devlet, istimval usulü ile el koyduğu malların ücretlerini ödemektedir. Ancak kimi durumlarda belli sıkıntılar da yaşanabilmekte, bazı insanlar durumdan olumsuz yönde etkilenip mağdur olabilmektedir. Tarihte usule uygun olarak defterlere kaydedilmeyen mallar sebebiyle çeşitli sıkıntılar yaşanmıştır.

16

Çalışmada, öncelikle idarenin mal edinme yöntemlerine, ardından Osmanlı'da idarenin mal edinme usullerine, özel mülkiyet kavramına ve beraberinde idarenin olağanüstü dönemlerde halkın mallarına el koymasına yani Osmanlı'da istimvale yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İdare, Osmanlı İmparatorluğu, İstimval

Abstract

Requisition In The Ottoman

¹ Hacettepe Üniversitesi Doktora Öğrencisi

The administration may need movable and immovable properties in order to fulfill the public services it undertakes. These goods are acquired in various ways. These ways; expropriation, nationalization and requisition (istimval). Expropriation is the transfer of ownership of immovable property owned by private individuals to the administration. On the other hand, it is also possible to nationalize private enterprises, which have the nature of public service, in cases where the public interest necessitates it. Requisition, on the other hand, is the transfer of ownership or use of movables, which are private property in extraordinary times, to the administration in return for their price. In times of emergency, it is inevitable to resort to these means for the sake of public interest. Requisition, which is one of the administration's methods of acquiring property in extraordinary situations, in which the welfare of the people and the benefit of the society is observed, has been used since ancient times. Although it is thought that there is no private property right in the Ottoman Empire, this is not the case. People can acquire property and pass it on to their families through inheritance. In the Ottoman Empire, in extraordinary times, the state temporarily seized the private property of the people. In other words, the administration has imposed obligations and duties on the public, if needed, in order to perform public services. The state pays the fees of the goods bought in this way. However, in some cases, certain difficulties may also be experienced, and some people may be adversely affected by the situation and become victims. In the history, various problems have been experienced due to the goods that were not duly recorded in the books.

In the study, first of all, the methods of acquisition of property by the administration, then the methods of acquisition of property in the Ottoman Empire, the concept of private property and the administration's confiscation of the people's property in extraordinary times, in other words, requisition in the Ottoman Empire, are examined.

Keywords: Administration, Ottoman Empire, Requisition

1. İdarenin Mal Edinme Yöntemleri

1.1.İdarenin Mal Edinme Usulleri

İdare üstlendiği kamu hizmetlerini yerine getirebilmek amacıyla taşınır ve taşınmaz mallara ihtiyaç duymakta ve bu malları çeşitli yollardan edinmektedir. İdare bu mallara sahip olabilmek için kural olarak alım satım sözleşmesi yolunu seçmesi gerektiği düşünülmektedir. Çünkü böyle bir durumda idarenin ihtiyacı olan malları kazanması, iradelerin uyuşması ile sağlanacaktır. Ancak bu her zaman böyle olmayabilmekte, özel kişiler bazı durumlarda mallarını idareye satmak istemeyebilmektedirler. Bu durumun önüne geçebilmek amacıyla idare, tek taraflı iradesi ile özel kişinin iradesine bakmaksızın, haklı bir bedel karşılığında ihtiyacı olan taşınmaz malların mülkiyetini ve kullanma hakkını kazanma yetkisine sahip olabilmektedir.²

İdarenin kamu hukukunda başlıca üç tür mal edinme usulü vardır: Kamulaştırma, devletleştirme ve istimval.

1.1.1. Kamulaştırma

Kamulaştırma, devlet ve diğer kamu tüzel kişilerince kamu yararının gerektirdiği hallerde karşılıklarını peşin ödemek koşulu ile özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların, kanunla gösterilen esas ve usullere göre zorla alınmasıdır.³ Buradan anlaşılacağı üzere devlet ya da diğer kamu tüzel kişileri dışında kalan kişi veya kurumlar kamulaştırma yapamamaktadır. Buradaki bir diğer önemli husus ise kamu yararadır. Kamulaştırmanın olabilmesi için kamu yararının bulunması zorunludur. Bunun yanı sıra kamulaştırılacak malın taşınmaz mal olması ve özel mülkiyet olması gerekmektedir. Yani devlet mallarını kamulaştırmak söz konusu değildir. Kamulaştırmadaki en önemli nokta şüphesiz zorla almadır. Çünkü devlet burada mülk sahibinin rızasını göz önünde bulundurmamaktadır, bu sebeple kamulaştırma satın almadan oldukça farklı bir yöntemdir.

Kamulaştırma, özel kişilerin sahip oldukları taşınmaz malların mülkiyetinin iradelerine rağmen idareye geçmesi sonucunu doğurduğu için, bu mahiyeti itibariyle, Anayasa ile bir temel hak olarak kabul edilmiş olan mülkiyet hakkının, sözleşme özgürlüğünün ve iradenin idare etme hak ve yetkisinin özüne dokunacak bir kurum olarak görülmektedir. Bu sebeple Türk hukukunda her zaman Anayasalarda kamulaştırmaya yer verilmiş ve kamulaştırma hukukunun temel ilkeleri anayasalarla düzenlenmiştir.⁴

“Devlet ve kamu tüzel kişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir. Kamulaştırma bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedeli nakden ve peşin olarak ödenir. Ancak, tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm

² Pertev Bilgen, *İdare Hukuku Ders Notları: Kamulaştırma - İstimval*, İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, İstanbul 1995, s. 5

³ Sadık Kırbuş, *Devlet Malları*, Adım Yayıncılık, Ankara 1988, s. 61

⁴ Pertev Bilgen, a.g.e., s. 6

amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin ödenme şekli kanunla gösterilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde, taksitlendirme süresi beş yılı aşamaz; bu takdirde taksitler eşit olarak ödenir. Kamulaştırılan topraktan, o toprağı doğrudan doğruya işleyen küçük çiftçiye ait olanlarının bedeli, her halde peşin ödenir. İkinci fıkrada öngörülen taksitlendirmelerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanır.” (Anayasa m. 46)

Kamulaştırma Kanunu'nun 3. maddesi “İdarelerin, kanunlarla yapmak yükümlülüğünde buldukları kamu hizmetlerinin veya teşebbüslerinin yürütülmesi için gerekli olan taşınmaz malları, kaynakları ve irtifak hakları...” şeklinde kamulaştırmanın konusunu açıklamaktadır. Taşınmaz mülkiyetinin konusu Medeni Kanun Madde 704'te belirtilmiştir. Taşınmaz mülkiyetinin konusu şunlardır: Arazi, tapu kütüğünde ayrı sayfaya kaydedilen bağımsız ve sürekli haklar, kat mülkiyeti kütüğüne kayıtlı bağımsız bölümler. Kamulaştırma için malın bu özellikleri taşıyan bir taşınmaz mal olması gerekmektedir.

1.1.2. Devletleştirme

Devletin zorla mal edinme usullerinden bir diğeri de devletleştirmedir. Ancak çoğunlukla sosyal devletin sağlanması için bir araç olarak kullanılan devletleştirme 1980 sonrası globalleşen dünyada önemi gittikçe artan serbest piyasa ekonomisi uygulamaları karşısında önemini yitirmiş ve yerini özelleştirme ve işlemlerine bırakmıştır.⁵

Anayasa'nın 47. maddesinde “Kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüsler, kamu yararının zorunlu kıldığı hallerde devletleştirilebilir. Devletleştirme gerçek karşılığı üzerinden yapılır. Gerçek karşılığın hesaplanma tarzı ve usulleri kanunla düzenlenir.” şeklinde devletleştirmeye yer verilmiştir.

20.11.1984 tarih ve 3082 Sayılı Kamu Yararının Zorunlu Kıldığı Hallerde, Kamu Hizmeti Niteliği Taşıyan Özel Teşebbüslerin Devletleştirilebilmesi Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a göre Özel teşebbüsler, ancak belirlenen şartların birlikte gerçekleşmesi halinde devletleştirilebilir. Bu şartlar: İlk olarak devletleştirilecek özel teşebbüsün yaptığı hizmet veya üretiminin ülke çapında kamu ihtiyacına hitap etmesi, ikincisi bu hizmet veya üretimin, kontrol, rekabet, ikame veya başka yollardan sağlama imkânının bulunmaması, son olarak hizmet veya üretimin yavaşlatılması veya durdurulması halinde kamunun büyük zarar görmesi şeklindedir. Bu durumların söz konusu halinde devletleştirmeye gidebilmek için ayrıca bir kanun çıkarmak gerekmektedir.

Kamulaştırma taşınmaz mallar için söz konusu olduğu halde devletleştirmede bir iktisadi işletmenin tümü, yani bu iktisadi işletmeye ait tüm taşınır ve taşınmaz mallar ile haklar ve borçlar

⁵ Ender Ethem Atay, *İdare Hukuku*, Turhan Kitabevi, Ankara 2012, s. 753

devlete geçmektedir.⁶ Ayrıca kamulaştırma bir idari işlemle yapılırken, devletleştirme bir kanunla gerçekleştirilmekte ve düzenlenmektedir. Kamulaştırmada idare, kural olarak ayrıca bir kanun çıkarılmasına gerek görmeden Anayasa ve Kamulaştırma Kanunu çerçevesinde bu yola gidebilmektedir.⁷

1.1.3. İstimval

İdare de ihtiyaç duyduğu taşınır malları herkes gibi genel hukuk kuralları çerçevesinde elde etmektedir. Ancak misliyle belirlenebilen ve benzerleri rahatlıkla bulunabilen taşınmazlara bazı olağanüstü durumlarda ivedilikle ihtiyaç duyulabilmektedir. Bu gibi durumlarda ihtiyaç duyulan şeylerin önemi sebebiyle piyasadan sağlanması gecikmeye sebep olabilmektedir ve bu da kamu yararına aykırı bir durum teşkil etmektedir. Bu tür durumlarda öncelikle Anayasa olmak üzere mevzuat idareye kamu kudreti kullanarak ihtiyaç duyduğu taşınır mallara sahip olabilme veya bunları kullanabilme imkânı tanımıştır. Bu yetkiyi kullanabilmek için kanuni bir dayanağa ihtiyaç bulunmaktadır.⁸

Anayasanın 18. maddesinde “...olağanüstü hallerde vatandaşlardan istenecek hizmetler; ülke ihtiyaçlarının zorunlu kıldığı alanlarda öngörülen vatandaşlık ödevi niteliğindeki beden ve fikir çalışmaları, zorla çalıştırma sayılmaz.” denmekte ve istimvale anayasal dayanak oluşturulmaktadır.

Kanuni dayanaklara bakacak olursak; 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu’nda, Anayasa’da belirtilen tedbirlerin nasıl ve ne şekilde olacağı düzenlenmiştir. Olağanüstü Hal Kanunu’nun 7. maddesine göre “Tabii afet ve tehlikeli salgın hastalıklar sebebiyle olağanüstü hâl ilan edilen bölge içindeki kamu kurum ve kuruluşlarıyla tüzel ve gerçek kişiler, kendilerinden istenecek veya yükümlülük konulacak arazi, arsa, bina, tesis, araç, gereç, yiyecek, ilaç ve tıbbi malzeme ile giyecek ve diğer maddeleri vermek zorundadırlar. Öncelikle o bölgedeki genel ve katma bütçeli dairelere, kamu iktisadi devlet teşekkülleri ve kuruluşları ile bunlara bağlı müesseselere ve mahalli idarelere başvurulur. İhtiyaçların bu kaynaklardan zamanında ve yeterince karşılanmaması halinde, imkân ve kaynakları da dikkate alınarak, bölgedeki özel kuruluşlara ve gerçek kişilere ait olanlara yükümlülük konulur.” Görüldüğü üzere devlet, karşılaştığı olağanüstü ihtiyacı gidermek için önce kendi kaynaklarını ve diğer kamu tüzel kişilerinin kaynaklarını kullanmalı, bu kaynakları zamanında ve yeterince sağlayamaması durumunda ise özel kuruluşlara ve gerçek kişilerin mallarına başvurmalıdır.⁹

Yükümlülüğün duyurulması ve yerine getirilmesi 15. maddede düzenlemiştir. Maddeye göre; “Genel kapsamlı yükümlülükler için her çeşit yayın araçlarıyla ilan, gerektiğinde belirli

⁶ Ender Ethem Atay, a.g.e., s. 753-754

⁷ Sadık Kırbaş, a.g.e., s. 76

⁸ Ender Ethem Atay, a.g.e., s. 754

⁹ Kemal Gözler, *İdare Hukuku Dersleri*, Ekin Kitabevi, Bursa 2002, s. 577

yükümlülükler için ilgililere yazılı olarak ve acil hallerde daha sonra yazı ile teyit edilmek üzere sözlü olarak duyuru yapılır. Bu duyuru üzerine yükümlüler, yükümlülük konusu para, taşınır ve taşınmaz mallarını verilen süre içinde ve istenilen şekilde görevlilere teslim etmek, çalışma yükümlülüğüne tabi tutulmuşlarsa belirtilen gün ve saatte işbaşında hazır bulunmak zorundadırlar.” Yükümlülüğün karşılığının tespiti ve ödenmesi ise 16. maddede “Teslim alınan veya kullanılan mallarla yaptırılan çalışmalara karşılık ilgililere birer belge verilir. Mal ve çalışma yükümlülerinin bu belgelerle ilgili makamlara başvurmaları üzerine alınan malların veya yaptırılan çalışmaların bedeli, kirası, ücreti veya tazminatı mahalli rayice veya satış fiyatına göre olağanüstü hâl kurulu veya bürolarınca tespit ve takdir olunarak, usulü dairesinde ödenir.” şeklinde düzenlenmiştir. İlgililer takdir olunacak bedel, kira, ücret veya tazminata karşı genel hükümlere göre mahalli adliye mahkemelerinde dava açabilmektedirler. Bu halde de ilgililerin idari yargı mercilerinde dava açmaları hukuken mümkündür.¹⁰

Olağanüstü Hal Kanunu’na göre istimval işleminin unsurlarına bakacak olursak; işlemin “sebeplere unsuru”, olağanüstü hâl ve acele hâl ile birlikte felakete uğrayanların ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. İstimvale konu olabilecek şeyler ise; para, her türlü taşınır ve taşınmaz mallar ile hizmetleridir. İşlemin konusu ise taşınır malların mülkiyetinin veya kullanma hakkının taşınmaz malların geçici bir süre için kullanma hakkının idareye geçmesi, çalışma yükümlülüğü halinde belirtilen gün ve saatte iş başında bulunma zorunluluğudur. İstimval kararını almaya yetkili makam vali veya bölge valisidir. İstimval işleminin usul şekli unsuru vali veya bölge valisinin karar alma usulleridir. Teslim alınan veya kullanılan mallara ve yaptırılan çalışmalara karşılık ilgililere birer belge verilmektedir. İşlemin “amaç unsuru”nu ise, felakete uğrayanların kurtarılması, meydana gelen hasar ve zararın telafisi suretiyle sağlanacak kamu yararı oluşturmaktadır.¹¹

Askeri istimvaller ise 3634 sayılı Milli Müdafaa Mükellefiyetleri Kanunu ile düzenlenmiştir. Kanunun 1. Maddesine göre: “Seferberlik ve savaş hali ile bu hallerin henüz ilan edilmemiş olduğu ancak savaşı gerektirebilecek bir durumun meydana geldiği gerginlik ve kriz dönemlerinde yapılacak seferberlik hazırlıkları ile kıtaların toplanması esnasında, alelade vasıtalarla temin edilemeyen bütün askeri ihtiyaçları veya hizmetleri bu Kanun hükümleri dairesinde vermeye veya yapmaya her şahıs borçludur. Bu mükellefiyetlerin Türk topraklarının tamamı veya bir kısmı üzerinde yapılmasına başlanacağı zamanı, Cumhurbaşkanı tayin eder.” 4. maddeye göre: “Bu kanunun koyduğu mükellefiyetin tatbikini istemek salahiyeti ancak ciheti askeriye aittir. Tatbiki istenilen mükellefiyetin mahiyetine ve mahal ve zamanına göre bu salahiyetin hangi askeri makamlar tarafından kullanılacağı Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik ile tespit olunur. Her teklif yazılı ve imzalı kağıtlarla yapılır. Bu kağıtlarda mükellefiyetin mahiyeti, miktarı ve mümkün oldukça devam müddeti gösterilir. Yapılan mükellefiyete karşı bir makbuz verilir.”

İstimvale konu olabilecek mallar ve işlemler MMMK’nın 6. Maddesinde düzenlenmiştir. Bunlara bakacak olursak; erleri, askeri şahısları, kıtaları ve bütün asker hayvanlarını barındırmak için ve ordunun her türlü vazife ve hizmetlerine ve askeri memur ve müstahdemlerin vazifelerini yerine

¹⁰ Pertev Bilgen, a.g.e., s. 115

¹¹ Pertev Bilgen, a.g.e., s. 114-115

getirebilmesi için gerekli binalar, orduya lazım olan yiyecek, içecek ve giyecek maddeleri, hayvanlara lazım olan hububat, ot ve saman, binek ve nakil hizmeti için orduya yarayan her tür kara nakil vasıtaları, bütün müstahdem ve mürettebatı ile beraber deniz, göl, nehir ve kanallarda bulunan gemiler, hava nakil vasıtaları, değirmenler, fırınlar, fabrikalar, sınai müesseseler, askeri işlere lüzumlu olan çeşitli malzemeler, vasıtalar, aletler, makineler ve cihazlar, cephede ve asker veya sivil sıhhat teşkilatı olmayan sair yerlerde yaralı ve hasta askerlere, teşkilata gidebilecek veya sevk olunabilecek bir hale gelinceye kadar, mahalli idare veya köy heyetlerince munasip binalar veya evlerde yatırılıp bakma hizmeti, ilaçlar ve pansuman malzemeleri gibi tıbbi ve cerrahi alet ve cihazlar, yatak takımı ve konaklamaya ait her türlü eşya ve maddeler, askeri ihtiyaçlar için zaruri olan sair her türlü maddeler ve hizmetler şeklindedir.

Olağanüstü Hal Kanunu ve Milli Müdafaa Mükellefiyetleri Kanunu'nun yanı sıra 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlere Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'da da sivil istimvalle ilgi hükümler bulunmaktadır. Bu konuda gösterilebilecek bir başka eski örnek de Mustafa Kemal Atatürk'ün, Sakarya Savaşında Ordu'yu kuvvetlendirmek amacıyla, bütün ulusu fedakârlığa çağıran, 7-8 Ağustos 1921 tarihli Tekâlif-i Milliye Emirleridir.¹² Görüldüğü üzere istimvali düzenleyen tek bir kanun bulunmamakta ve istimval çeşitli kanunlarda düzenlenmektedir.

İstimval ve kamulaştırma kavramları sık sık karıştırılsa da aralarında büyük farklar bulunmaktadır. Bu farklara bakacak olursak; istimval de kamulaştırma gibi idarenin mal edinme yöntemlerindedir. İstimval yalnızca olağanüstü dönemlerde uygulanmaktadır. Ancak kamulaştırma için böyle bir koşul söz konusu değildir. Kamulaştırma idarenin normal dönemlerde uyguladığı mal edinme yöntemidir. Kamulaştırma ve istimval arasındaki en önemli farkın konuları arasındaki fark olduğunu söylemek mümkündür. Kamulaştırma taşınmaz mal mülkiyetinin idareye geçmesi hükmünü doğurduğu halde, istimval taşınır malların mülkiyetinin veya kullanma hakkının idareye geçmesi sonucunu doğurmaktadır. Bunun yanı sıra kamulaştırmada peşin ödeme ilkesi varken, istimvalde bu farklıdır; istimvalde bedel, kira, ücret tazminat olarak daha sonra ödenmektedir.¹³ Ayrıca istimvalin uygulama alanı da kamulaştırmaya göre daha dardır. Benzerliklere bakacak olursak; istimval de kamulaştırma da cebri ve karşılıklı usullerdir. Her ikisi de idari işlemle gerçekleşmektedir. Her ikisine ilişkin idari kararların yargısal denetimi idari yargıda iptal davası yoluyla olmaktadır. Ancak malın bedelinin miktarına ilişkin uyuşmazlıklar adli yargıda karara bağlanmaktadır.¹⁴

İstimval kurumuna; kanunilik ilkesi, olağanüstü hallerde uygulanabilme ilkesi, karşılıklılık ilkesi ve yargısal denetime tabi olma ilkesi olmak üzere dört ilke hâkimdir.¹⁵

¹² Gürsel Kaplan, "Kamu Kurumları ve Tüzel Kişileri Arasında Taşınmaz Mal Devri ve Yargısal Denetimi", *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Ayferi Göze'ye Armağan, Sayı: 1-2, 2004, s. 167-188

¹³ Pertev Bilgen, a.g.e., s. 111

¹⁴ Kemal Gözler, a.g.e., s. 580

¹⁵ Kemal Gözler, a.g.e., s. 577

2. Osmanlı'da İdarenin Mal Edinme Usulleri

2.1. Osmanlı'da Özel Mülkiyet ve Mülkiyet Hakkı Kavramı

Mülkiyet hakkı, genel olarak, bir kimsenin başkasına zarar vermemek ve yasaların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla bir şey üzerinde dilediği biçimde yararlanma, tasarruf etme, başkasına devretme, kullanılanın biçimini değiştirme, harcama ve tüketme, hatta yok etme yetkilerini kapsamaktadır.¹⁶

Osmanlı İmparatorluğu toprak rejiminin temelini tımar sistemi oluşturmaktadır. Tımar, devletin mirî arazinin bir bölümünün yıllık gelirinin tamamını veya bir bölümünü belirli hizmetler karşılığında bir şahsa vermesidir. Devlet, mirî araziye savaşta yararlık göstermiş kumandanlara ve devletin yüksek kademedeki memurlarına hizmeti karşılığı vermektedir. Ama bu arazi hiçbir zaman tımar sahibinin mülkü olmamakta, tımar sahibi, araziye işletilmek üzere çiftçiye vermekte ve ürünün bir kısmını da devlet adına köylüden almaktadır.¹⁷

Osmanlı döneminde tımar sisteminin mevcudiyeti sebebiyle koşulsuz özel mülkiyetin olmadığı yönünde genel bir inanç mevcuttur. Aksini savunanlar ise, özel mülkiyetin vakıflarla gerçekleştirildiğini düşünmektedir. Ancak Osmanlı devletinde özel mülkiyetin var olduğunu, devletçe de koruma altına alındığını söylemek mümkündür. Klasik Osmanlı döneminde özellikle şehirlerde düşünülenin aksine özel mülkiyet mevcuttur. Koşulsuz özel mülkiyet yapısı, daha çok tarımsal üretim alanlarında sınırlıdır. Çünkü 19. yüzyıla kadar tüm dünyada olduğu gibi Osmanlı coğrafyasında da temel ekonomik faaliyet tarımsal üretimdir.¹⁸

İslamiyet'in özel mülkiyetin kabulüne dair yaklaşımının Osmanlı Devleti tarafından da benimsenmesi nedeniyle Osmanlı hukukunda özel mülkiyetten söz etmek mümkündür. Ayrıca fethedilen bölgelerde mevcut olan özel mülkiyet de bu yaklaşımı kuvvetlendirmiştir. Savaşmadan ele geçirilen yerlerde bulunan halklarla zimmet anlaşması yapılmış ve bu gayrimüslim halkların mülklerine dokunulmamıştır. Bunun yanı sıra fethedilen yerlerde yaşayan halkların Müslümanlığı kabul etmesi durumunda mülkleri kendi mülkiyetinde bırakılmıştır.¹⁹

Mecelle taşınır ve taşınmaz mallara açıklık getirmiştir. 128. madde, taşınır malı bir yerden başka bir yere nakledilebilen mallar olarak belirtmiş ve taşınır mallara örnekler vermiştir. Buna göre taşınır malların ilk örneği nukuddur. Mecelle nakit kelimesinin çoğulu olan nukudu, altın ve gümüşü ifade etmek üzere kullanmaktadır. Taşınır kapsamına giren ikinci tür mekiylattır.

¹⁶ Suat Şimşek, *Türk Hukukunda ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Mülkiyet Hakkı*, Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara 2011, s. 2

¹⁷ Halil Cin, *Osmanlı Toprak Düzeni ve Bu Düzenin Bozulması*, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, 3. Baskı, Konya 1992, s. 64

¹⁸ Murat Çiftçi, Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Özel Mülkiyet Ve Yapısal Özellikleri, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 6/3 Summer 2011, s. 624

¹⁹ Suat Şimşek, *Türk Hukukunda ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Mülkiyet Hakkı*, s. 11

Mecelle'nin 133. maddesine göre mekiyat kile ile ölçülen şey demektir. Buna göre mekiyat kelimesi kile ile ölçülebilen hububat vb. şeyleri ifade etmek üzere kullanılmıştır. Diğer bir taşınır cinsi hayvanlardır. Diğer bir tür ise mevzûnâttır. Bunlar tartılabilen şeylerdir. Son cins ise uruzdur ki bu, saydıklarımızın dışında kalan meta ve kumaşları ifade etmektedir. Taşınmazlar ise ev, arazi gibi başka yere nakli mümkün olmayan şeylerdir. Buna karşılık Mecelle'nin 1019. maddesi vakıf ve miri arazi üzerindeki özel mülkiyetteki ağaçların ve binaların taşınır mal olduğunu hüküm altına almıştır. Üzerinde mülkiyet kurulmayan mallar dışında kalan taşınır malların mülkiyet hakkının konusunu oluşturduğu izah gerektirmeyecek kadar açıktır. Osmanlı hukuku da İslam hukukuna paralel olarak, mülkiyet konusu olamayacak şeyler (şarap, domuz, kan vb.) dışındaki taşınırlar üzerinde mülkiyet kurulabileceğini kabul etmiştir. Bunun yanı sıra Osmanlı İmparatorluğunda taşınmazlar açısından özel mülkiyetin kabul edildiği görülmektedir. İslam hukukunun uygulandığı hemen her ülkede de taşınmazlar özel mülkiyete konu olmuştur.²⁰

1858 Arazi kanunnamesi öncesi klasik Osmanlı döneminde özel mülkiyet olarak adlandırabilecek Arazi-i memlûke dört bölüme ayrılmaktadır. İlk olarak köy ve şehirlerdeki arsalarla köy ve şehir kenarlarında bulunan mesken olarak kullanılan ve 500 metrekareyi geçmeyen yerler. İkincisi miri araziden bölünerek (ifrazla) mülkiyeti birilerine devredilen ve böylece de miri arazi olmaktan çıkan yerler. Üçüncü olarak, fethedilen yerlerde savaşılanlara verilen yerler ki bu tür arazilere Arazi-i öşriyye denilmektedir ve bu araziler vergiden muaftırlar ve son olarak Arazi-i haraciye denilen ve yeni arazi fethinden sonra gazilere verilmemekle birlikte gayr-i müslim yerli halkın elinden sulh ile alınarak sonradan onlara haraç vergisi karşılığında verilen, mülkiyeti eski sahiplerine bırakılan yerlerdir.²¹

Şehirlerde özel mülkiyete yönelik hiçbir kamulaştırma temayülü mevzu olmamaktadır. Osmanlıda özellikle şehirlerde günümüzdeki anlamıyla mutlak mülkiyetin varlığı, kamunun müdahalesine cevaz vermemekle birlikte özel hukukta sorumluluğu ortadan kaldırmamaktadır.²²

Özel mülkiyet dışında ikinci yapı ise vakıflardır. Osmanlı' da vakıf kurumu özel mülkiyet üstü bir anlama gelmektedir. Vakıf arazileri Arazi mefkufe olarak adlandırılmaktadır. 1858 tarihli arazi kanunnamesi Arazi mefkufe-i sahiha ve Arazi mefkufe-i gayri sahiha şeklinde sınıflandırmıştır. Arazi mefkufe-i sahiha, tam mülkiyete mevzu teşkil etmekte ve sahibine üzerinde istediği gibi tasarrufta bulunma hakkı vermektedir. Arazi-i memlûke olarak tanımlanan arazilerin ister kuruluşunda olsun isterse de kurulmuş bir vâkıfa olsun aktarılmasıyla gerçekleşmektedir. Bu şekilde vakfa irad olan arazilerdir. Bu tür vakıfların idaresi bütünüyle vakıf mütevellisine aittir. Arazi mefkufe-i gayri sahiha ise; hazine arazisinden olan ve fakat sultan veya sultanın izniyle başkası tarafından vakfedilen arazidir. Bu araziler hazine arazisi olma özelliğini devam ettirmekle beraber, devlet vakfedilmelerine izin vermiş olup bir çeşit gelir transferinin izni anlamını taşımaktadır.²³ Sonuç olarak vakıflar koşulsuz özel mülkiyeti de aşan ve piyasa ekonomisindeki rekabet koşullarını baltalayan, özel mülkiyet üstü yapılanma olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak

²⁰ Suat Şimşek, *Türk Hukukunda ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Mülkiyet Hakkı*, s. 53-58

²¹ Hıfzı Veldet, "Kanunlaştırma Hareketleri ve Tanzimat", *Tanzimat I*, MEB Yayınları, İstanbul 1999, s. 182

²² Murat Çiftçi, a.g.m., s. 625

²³ Hıfzı Veldet, a.g.e., s. 182-183

Osmanlı döneminde vakıflara özel mülkiyet olarak ihtiyaç bulunmamaktadır. Çünkü özel mülkiyet konuşlandırılmıştır.²⁴ Özel mülkiyet konusunda vakıflar büyük önem arz etmektedir.

Buradan hareketle Osmanlıda özel mülkiyetin olmadığı iddiasının aksine reayanın özel mülk edinme hakkının var olduğunu söylemek mümkündür. Ancak 16 Haziran 1869 tarihli Kanun'dan önce Osmanlı, gayrimenkul edinme hakkını yalnız kendi tebaasına tanımış, yabancılara Türkiye'de gayrimenkul mülkiyeti iktisap etmek hakkı tanımamıştır. Bu kanunla beraber yabancılara da belli koşullar karşılığında Türkiye'de gayrimenkul edinme hakkı tanınmıştır.²⁵

2.2.Osmanlıda İdarenin Mal Edinme Usulleri

2.2.1.Osmanlıda Kamulaştırma

Osmanlı İmparatorluğu'nda kamulaştırma işleminin ilk izlerine Tanzimat öncesi bazı fetvalarda rastlanmaktadır. Tanzimat'a kadar dar bir anlamda kullanılan kamulaştırma konusunda, Tanzimat sonrasında, batıya ayak uydurma amacı ile kavram ve uygulama bağlamında Avrupa'nın örnek alındığını söylemek mümkündür.

İmparatorlukta, kamulaştırma ile ilgili olarak çıkarılan ilk belge 1848 yılında yürürlüğe giren Ebniye Nizamnamesi'dir. Nizamname ile yalnızca İstanbul ile sınırlı kalmak üzere bazı kamulaştırma hükümleri getirilmiştir.²⁶

1856 yılında yürürlüğe giren istimlak Nizamnamesi ile 1848 tarihli Ebniye Nizamnamesi hükümleri değiştirilmiş ve kapsamı genişletilmiştir. 4 Recep 1272 (Temmuz 1856) tarihli Nizamname ise de kamulaştırmaya ait bir madde tahsis eden ve Osmanlı Devleti'nin medeni kanunu olarak kabul edilen Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye, bundan daha fazla öneme sahiptir. Mecelle'nin 1216. maddesindeki kamulaştırma hakkındaki hüküm, kamulaştırmanın İslam ve Osmanlı hukukunda bir müessese olarak varlığını göstermekte ve yine bu müessesenin, İslam ve Osmanlı hukukuna Tanzimat ile birlikte girmiş olmadığını belirtmektedir. Tanzimat döneminde çıkarılan 1272 tarihli nizamnameye ve Mecelle'nin 1216. maddesinin konulmasına kadar geçen süreçte İslam ve Osmanlı Hukukunda, günümüzdeki gibi bütün hüküm ve işlemleriyle derli toplu bir kamulaştırma müessesesinin varlığından söz etmek mümkün değildir.²⁷

²⁴ Murat Çiftçi, a.g.m., s. 642

²⁵ Nedjib Chiba, "Osmanlı Devletinde Gayrimenkul Mülkiyeti Bakımından Yabancıların Hukuki Durumu", Çev. Halil Cin, *AÜHFD*, Cilt: 24, Ankara 1967, s. 247-252

²⁶ Mustafa Sönmez, *Kent Planlamada İmar Uygulama Araçları*, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul 1998, s. 36.

²⁷ Murat Şen, "İslam ve Osmanlı Hukukunda Kamulaştırma Müessesesi", *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Erzincan 1997, s. 174

1864 yılında çıkarılan ‘‘Turuk ve Ebniye Nizamnamesi’’ de, 1848 tarihli Ebniye Nizamnamesi’ni yürürlükten kaldırmış ve tüm devlet arazisi için geçerli olduğu açıkça belirtilmek suretiyle etki ve sonuç doğurmaya başlamıştır.²⁸

Ayrıca kamulaştırma işleminin, bireylerin mülkiyet hakkıyla yakından ilgisi nedeniyle 1876 tarihli Kanun’î Esâsi kamulaştırma kurumunu düzenlemiş ve belli başlı ilkeler kabul edilmiştir. Bu ilkeleri, sadece kamu tüzel kişilerinin kamulaştırma yapabilmesi, sadece kamu yararının gerektirdiği durumlarda kamulaştırma yapılabilmesi, sadece özel mülkiyette bulunan taşınmazların kamulaştırılabilmesi, kamulaştırılma amacıyla kullanılmayan taşınmazların iade edilmesi, kamulaştırma karşılığında bedel ödenmesi, ödenecek bedelin gerçek karşılık olması ve peşin ödenmesi, geç ödeme halinde faiz ödenmesi olarak sıralamak mümkündür.²⁹

Kamulaştırma konusundaki ilk yasal dayanak olan 1272 nizamnamesinden 22 yıl sonra 27 Ramazan 1294 (Eylül 1877) tarihinde çıkarılan ve isimleri ‘‘Vilayet Belediye Kanunu’’ ile ‘‘Dersâdet Belediye Kanunu’’ olan kanunların 3. maddeleri ile kamulaştırma Osmanlı hukukuna girmiştir.³⁰

Bundan sonra da 21 Cemaziyelevvel 1296 (Mayıs 1879), 24 Teşrinisani 1295 (Kasım 1878) tarihli Kararname ile 4 Recep 1272 nizamnamesi ilga edilerek kamulaştırma müessesesi yeni baştan ve ‘‘Menafi-i Umumiye için istimlak’’ adı altında düzenlenmiştir.³¹

Daha sonra sokakları sınıflandırarak genişliklerini tespit etmekte ve bu nispetlerden daha dar olanların icabı halinde bedelsiz bir kamulaştırma ile alınacağını ve fazla alınan yerler için bedel verilebileceği prensibi ile Ebniye Kanunu 24 Teşrin-i evvel 1298 (Ekim 1880)’de düzenlenmiştir. Ardından Ağustos 1889’da bir öncekini ilga ederek yeni bir kanun yürürlüğe girmişse de bir süre sonra 1298 tarihli Ebniye Kanunu tekrar yürürlüğe konulmuştur. Bunların ardından ilk belediye kamulaştırma kanunu özelliği teşkil eden İstanbul’da ve Vilayetta Daire-i Belediye Namına Mahallerin Suret-i İstimlaki Hakkında Kanun-u Muvakkat 21 Kanun-i sani 1329 (Ocak 1914)’da yürürlüğe girmiştir. Bu kanun, istimlak kararnamesinin belediye kamulaştırmalarına da olan şumulünü ortadan kaldırmıştır (m.17).³²

2.2.2. Osmanlıda Millileştirme

Osmanlı İmparatorluğu’nun 19. yüzyılın ortalarından itibaren yabancı müteşebbislere verdiği imtiyazlar hızla çoğalmış ve 20. yüzyılın başına gelindiğinde özellikle demiryolları, bankacılık ve

²⁸ Hüseyin Kutlu Köycü, *Türkiye’de Kentsel Toprak Politikalarının Uygulama Aracı Olarak Kamulaştırma*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006, s. 39

²⁹ Suat Şimşek, ‘‘Kamulaştırmanın Anayasal İlkeleri Ve Bu İlkelerin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesiyle Karşılaştırılması’’, *Adalet Dergisi*, Yıl:2012, Sayı:44, s. 142

³⁰ Murat Şen, a.g.m., s. 174

³¹ Murat Şen, s. 174-175

³² A.g.m., s. 178

su, havagazı gibi tipik kamu hizmetlerine ilişkin faaliyet alanları tamamıyla yabancı şirketler arasında paylaşılmıştır. Bu durum, hem çok açık bir iktisadi sömürüye hem de siyasal açıdan bağımsızlığın giderek sınırlanmasına yol açmıştır.³³

1913-1918 yılları arasında siyasi yaşamda İttihat ve Terakki belirleyici olmaya başlamış, bu döneme ve İttihatçılara hâkim olan milliyetçilik düşüncesi, ekonomik alanda da yaygınlaşmış ve milli iktisat anlayışı benimsenmiştir. Milli iktisat çerçevesinde yapılan çalışmalar bankacılık alanında kendisini göstermiştir. İttihatçılar, Avrupa sermayesine bağımlı olmaktan kurtulabilmek için güçlü ekonomiye ve kurumlara sahip olmak gerektiğini savunmuş ve bu amaçla milli bankacılığın gelişmesini desteklemişlerdir.³⁴

Bu doğrultuda 1913'deki Bab-ı Ali Baskını ile iktidarı tam olarak ele geçiren İttihat ve Terakki yönetimi "Milli İktisat" çabaları çerçevesinde, ekonomiyi millileştirmek ve yabancı şirketleri denetim altına almak için gayret göstermiş ve Türkiye'nin içinde bulunduğu bağımlılık ve çözümlü çare olarak Türk ve Müslüman unsurun ekonomik hayata katılması ve bu kesimde sermaye birikiminin sağlanması düşüncesi çerçevesinde Aralık 1913'de Teşvik-i Sanayi-i Kanunu Muvakkati yayınlanmış ardından 1914 yılı başlarında Teşvik-i sanayi-i Talimatnamesi ve 1 Ocak 1917'de Teşvik-i Sanayi-i Kanun-u Muvakkatinin Suret-i Tatbiki Hakkındaki Nizamname çıkarılmıştır. Mart 1916'da yabancı şirketlerin statülerini değiştiren ve denetim altına alan kanun yayınlanmıştır.³⁵

Osmanlıda millileştirme çabaları ilk olarak bankacılık alanında kendini göstermiştir. Osmanlı Bankası (Bank-ı Osmanî) 1856 yılında bir İngiliz sermayesi grubunun öncülüğünde 500 bin İngiliz lirası sermaye ile kurulmuştur. 4 Şubat 1863 tarihinde Fransız sermayesinin katılımı ile Bank-ı Osmanî Şahane adını almıştır. Milli bir bankanın kurulmasına ilişkin talepler kamuoyu desteğinin de yaratılmasıyla giderek artmış ve 1917 yılında Osmanlı İtibar-ı Milli Bankası kurulmuştur. Osmanlı İtibar-ı Milli Bankası kuruluşunda Osmanlı Bankası'na alternatif olarak düşünülmüş ve bir devlet bankasına dönüştürülmesi öngörülmüştür. Ancak varlığını çok uzun süre devam ettirememiş ve 1927'de İş Bankası'na katılmıştır.³⁶

Konuyla alakalı bir diğer önemli olay ise demiryollarını millileştirme kararıdır. İttihat ve Terakki Partisi, gördükleri lüzum üzerine, İngiliz firmasının Suriye-Osmanlı Demiryolu Şirketi'nin demiryolu ve imtiyaz haklarının karşılığı 155.000 Sterlini ödeyerek ve imtiyaz haklarını da satın alarak İngilizlerin Suriye-Osmanlı Demiryolu Projesi ile ilişkisini tamamen kesmiştir.³⁷

³³ Ali Ülkü Azrak, *Millileştirme ve İdare Hukuku*, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1976, s. 119

³⁴ Suat Oktar, Arzu Varlı, "İttihat ve Terakki Dönemi'nin Ulusal Bankası: Osmanlı İtibar-ı Milli Bankası", *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt: 27, Sayı: 2, s. 1

³⁵ İsmail Yıldırım, "19. Yüzyıl Osmanlı Ekonomisi Üzerine Bir Değerlendirme (1838-1918)", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 2, Elazığ 2001, s. 324

³⁶ Suat Oktar-Arzu Varlı, a.g.m., s. 7-17

³⁷ Durdu Mehmet Burak, "İttihat Ve Terakki Partisi'nin Demiryollarını Millileştirme Politikası Ve 1917 Tarihli JohnRobert Pilling'in Şikâyeti Ve Mahkeme Tutanakları", *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 1, 2004, s. 72

2.2.3. Osmanlıda Müsadere

Müsadere, yasak edilen bir şeyin kanun gereği elden alınması veya suçlu görülen bir kimsenin malının devlet tarafından zapt edilmesi anlamına gelmektedir. İslâm hukukçuları, yöneticilerin kendi menfaatlerine harcamamak şartıyla devletin koyduğu yasaklar çiğnenerek haksız bir şekilde elde edilen malların müsadere edilmesini uygun bulmuştur. Osmanlı Devleti müsadereyi ceza, emniyet tedbiri ve tazmin olarak çokça uygulamıştır.³⁸

İslâm devletlerinde, devlet adına çalışırken kazanılan malların kamuya ait sayılması kuralına dayanılarak uygulanan müsadere, 1451'de Fatih Sultan Mehmed döneminde benimsenmiş, ilk defa da 1453'de Çandarlı ailesinin malları müsadere edilmiştir. Bu uygulamayla yöneticilerin dört temel hedef amaçladıkları anlaşılmaktadır. Öncelikle önemli rütbelere yükselen kişilerin, ölümlerinden sonra varislerine bir şey bırakamayacaklarını düşünerek dürüst davranmalarını sağlamak hedeflenmiştir. Bu yöntemle merkezî otoriteyi tesis etmek ve bu otoriteye rakip olabilecek güçlerin ortaya çıkmasını engellemenin bir diğer amaç olduğunu söylemek mümkündür. Bu uygulama ile ayrıca haksız elde edilen kazançları tekrar devlet hazinesine kazandırmak amaçlanmıştır. Nihai hedef ise mali kriz zamanlarında devlete gelir temin etmektir.³⁹ Osmanlıda müsadere hem salt ceza olarak hem de siyasi mali bir tedbir olarak karşımıza çıkmaktadır. Müsadere, siyaseten katl cezasına tabi tutulan ya da azledilen devlet memurlarına karşı uygulanmaktadır.⁴⁰

Müsadere, 16. yüzyılda mal varlığının bir kısmının alınmasını içermektedir. Ölen ya da idam edilen vezir ve beylerbeylerinin nakit servetleri, değerli eşyaları, silahları, hayvanları ve askeri araç gereçleri kamu adına müsadere edilirken, emlak ve akar (İslam hukukunda taşınmaz mal ve arazi) niteliğindeki mirasın büyük bir bölümü varislerine bırakılmaktadır. Ayrıca önemli bir varlık bırakmadan ölenlerin varislerine devlet tarafından maaş bağlanmaktadır. 17. yüzyılda müsadere uygulamaları daha da yaygınlaşmış, taşra yöneticileri, giderleri karşılamak, sadrazama ve padişaha değerli hediyeler sunabilmek ve kazanç sağlamak amacıyla yörelerinde var olan zenginlere müsadere uygulamaya başlamışlardır.⁴¹

Tanzimat'tan sonra 1858 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayun'un 12. maddesinde düzenlenen müsadere hükmüne göre, cinayet ve cünhanın (kabahatten ağır, cinayetten hafif olan suç) icrasında kullanılan veya kullanılmak üzere bulunan eşya müsadere edilecektir.⁴²

3. Osmanlı'da İstimval

³⁸ Mehmet Karataş, 18-19. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti'nde Bazı Müsadere Uygulamaları, *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Ankara 2006, s. 219

³⁹ A.g.m., s. 227-228

⁴⁰ Ahmet Mumcu, *Osmanlı Devleti'nde Siyaseten Katl*, Birey ve Toplum Yayıncılık, Ankara 1985, s. 49

⁴¹ Mehmet Karataş, a.g.m., s. 228

⁴² Ahmet Gökçen, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri*, İstanbul, 1989, s. 53

3.1.Osmanlı'da Ekonomik Yapı

Klasik dönem Osmanlı toplumundaki en önemli iktisadi ve mali kurum, şüphesiz tıvardır. Tımar düzeni, para kullanımının sınırlı kaldığı bir ortamda, devlet mülkiyeti altındaki topraklarda köylü üreticilerden toplanan vergi gelirlerinin sipahi ağırlıklı bir orduya dönüştürülmesini sağlamaktadır. Yani tımar sadece toprak düzeni açısından değil, askeri ve mali açıdan da büyük önem taşımaktadır.⁴³

15. yüzyılın ikinci yarısından itibaren toprağa bağlı aristokrasi yenilenirken, özel mülkiyet altındaki topraklara devlet el koymuş ve iktidar bürokrasinin elinde toplanmıştır. Merkezi bürokrasinin politika önceliklerini izleyen Osmanlı, ekonomiye sık sık müdahale etmekten kaçınmamıştır. Ancak Osmanlı devletinin ticaret ve yerel piyasalara ilişkin uygulamalarını daimi ve kapsamlı müdahalecilik olarak değil de seçici müdahalecilik olarak değerlendirmek daha doğru olacaktır. Özellikle 16. yüzyıldan sonra bu müdahalecilik esas olarak İstanbul'un ve ordunun temel ihtiyaçlarının karşılanmasında ve mali sıkıntıların bunalım boyutuna ulaştığı olağanüstü dönemlerde uygulanmıştır.⁴⁴

1770'lerden 1840'lara kadar sık sık yaşanan savaşlar ve reformlar nedeniyle Osmanlı maliyesi büyük boyutlarda bütçe açıkları ile karşı karşıya kalmıştır. 1820'ler ve 1830'larda en yüksek noktaya ulaşan bütçe açıkları sebebi ile devlet vergi kaynakları üzerinde denetimini artırmaya ve iç borçlanmaya ağırlık vermeye çalışmıştır.⁴⁵

16. yüzyılın ikinci yarısına kadar fetihlerin sağlamış olduğu gelirlerle devlet maliyesi oldukça güçlü hâle gelmiştir. Ancak 16. yüzyılın sonlarına doğru mali güçlüklerin artması ile beraber devlet, padişahın, vezirlerden ve yüksek düzey bürokratlardan borç almaya başlamıştır. 18. yüzyıla gelindiğinde devlet ilk kez yabancı ülkelerden borç almayı düşünmüş ancak bu fikrinden vazgeçmiştir. Bunun üzerine mali açıdan büyük sıkıntıların yaşandığı bu dönemde devlet, olağanüstü savaş vergileri ve devlet hizmeti sırasında zengin olmuş kişilerin mal varlıklarının daha sık müsadere edilmesi yolu ile ek gelir sağlamıştır.⁴⁶

Ayrıca devlet, acil durumlarda olağanüstü vergiler (avarız) koyma yoluyla, tebaasından hizmet ve vergi isteyebilmektedir. Savaş dönemlerinde bu gibi beklenmedik vergiler, kırsal ekonomi üzerinde olumsuz etkilere sebep olmaktadır. Başlangıçta yalnızca büyük seferler sırasında başvuru olan bu olağanüstü vergiler, 16. yüzyılın ikinci yarısından sonra uzayıp giden savaşlar sırasında genel vergilere dönüşmüştür.⁴⁷

⁴³ Şevket Pamuk, *Osmanlı Ekonomisi ve Kurumları*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013, s. 4

⁴⁴ A.g.e., s. 7-11

⁴⁵ A.g.e., s. 123

⁴⁶ A.g.e., s. 132-139

⁴⁷ Halil İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğunun Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, Cilt: 1, Eren Yayıncılık, İstanbul 2009, s. 137-139

3.2.Osmanlı'da İstimval

Emval (mal kelimesinin çoğulu) kelimesinden türetilen istimval kelime anlamı olarak mal edinmek anlamına gelmektedir. İstimval, özel mülkiyette bulunan taşınır malların bedeli karşılığında, mülkiyetinin veya kullanım ve intifa hakkının idareye cebri geçişini öngören istisnai ve olağanüstü hallere mahsus bir yöntemdir.⁴⁸ Osmanlı döneminde de istimvalle ilgili çeşitli düzenlemeler bulunmaktadır. Olağanüstü dönemlerde devletin mal edinme yollarından olan istimval Osmanlı'da özellikle savaş dönemlerinde başvurulan yollardan birisi olmuştur.

İslam hukukunda, istimval benzeri uygulamayı Mekke'nin fethinden sonra Huneyn Gazvesi sırasında (8/630) görmekteyiz. Hz. Peygamber Mekke fethi için Medine'de yola çıkınca Havazin ve Sakif kabileleri, saldırının kendilerine yapılacağını zannederek savaş hazırlıklarına başlamışlar ve Mekke'nin fethinden sonra da bunu sürdürmüşlerdir. Hz. Peygamber Abdullah b. Ebî Hadred vasıtasıyla düşmanın faaliyetleri hakkında bilgi toplamış, savaşa karar verince silah ihtiyacı gözden geçirilmiştir. Henüz müşrik olan Safvan İbn Ümeyye'nin elinde zırh ve silahların bulunduğu Resulullah (s.a.s)'a haber verilmiştir. Bunun üzerine Hz. Peygamber Safvan'a; "Ey Ebû Ümeyye! Yarın gidip düşmanımızla karşılaşacağız. Şu silahlarını bize ver." diye buyurmuştur. Safvan; "Ya Muhammed! Zorla (gasp) almak, geri vermemek üzere mi istiyorsun?" diye sormuş, Hz. Peygamber; "Hayır, sana teslim edinceye kadar bizde emanet olarak kalmak, kırılan ve yitirilenleri tazmin etmek üzere istiyoruz" buyurmuştur. Hz. Peygamber bu savaş için, amcasının oğlu Nevfel b. el-Haris'ten de üç bin tane mızrak almıştır.⁴⁹ Görüldüğü üzere İslam hukukunda olağanüstü dönemlerde geri verilmek üzere devlet, özel mülkiyete el koymuştur. İslam Hukukunu benimsemiş olan Osmanlı Devleti de savaş dönemlerinde aynı şekilde istimvale başvurmuştur.

Savaş sırasında hazinenin acil nakit ihtiyaçlarını karşılamak üzere, vakıfların gelir fazlasına el konması ya da reşit olmayanlara ait paraları işletmek üzere kent bedesteninde muhafaza edilen emanet paraların müsadere edilmesi veya zenginlerden zorla borç alınması gibi olağanüstü önlemlere başvurulmaktadır. Ayrıca savaş sırasında tüccarın önde gelenlerinden de borç alındığı anlaşılmaktadır. Büyük seferlerden önce imparatorluğun bütün tebaasına olağanüstü bir nakdi vergi de salınmakta idi. Örneğin; Belgrad ve Rodos seferleri için her yükümlüden 15 akçe toplanmıştı. Kanuni Sultan Süleyman döneminde kamu gelirlerinde darlık mevcuttu. Ancak asıl zor dönemler uzun savaş dönemlerinde etkisini göstermişti.⁵⁰

Osmanlı, yükselme devrinde, olağanüstü dönemlerde dahi harcamalarını karşılayabilmektedir. Ancak XVII. yüzyıldan sonra başlayan bunalımlı dönemlerde, özellikle sefer yıllarında İç

⁴⁸ Kemal Gözler, a.g.e., s. 575

⁴⁹ Hamdi Döndüren, Şamil Ansiklopedisi

⁵⁰ Halil İnalçık, a.g.e., s.141

Hazine'den Dış Hazine'ye verilen borç meblağında yükselmeler görülmektedir. Çünkü gelişen olaylar Dış Hazine'nin kapasitesini aşmakta, padişah ise bu durumda bütün giderleri kendi hazinesinden karşılamayı tercih etmektedir. Padişahın verdiği paralarla askerin maaşı ödenmekte, ordu ve donanma mühimmatı alınmakta, onarımlar yapılmaktadır.

Savaşların yoğunlaştığı 1670'ler ve 1680'lerde iç hazineden merkezi hazineye yılda ortalama 100 milyon akçenin üzerinde kaynak ayrılmıştır. Ancak, 17. yüzyılda II. Viyana kuşatmasının ardından giderek büyüyen askeri harcamalar karşısında iç hazinenin sınırlı kaynakları da yetersiz kalmaya başlamıştır. Nitekim 18. yüzyılın başlarına gelindiğinde iç hazinenin kaynakları büyük ölçüde tüketilmiştir.⁵¹

Osmanlı'nın son dönemlerinde savaş yıllarının barış yıllarından uzun sürmesi, devleti, savaş giderlerini karşılama konusunda çeşitli yollara sevk etmiştir. Ülke aldığı dış borçların yanı sıra halktan gelecek yardıma da ihtiyaç duymaya başlamıştır.

9 Eylül 1889 tarih ve 114 sayılı Tedarik-i Vesait-i Nakliye-i Askeriye Kanunnamesi, halkın elinde bulunan taşıt araçlarını orduya vermesi işlemlerini düzenlemektedir. Kanunnamenin 18. maddesinde, taşıt araçlarının sağlanmasıyla görevli komisyonların kuruluş esasları hükme bağlanmaktadır.

Olağanüstü savaş şartlarında dış dünya ile neredeyse bütün bağlantısı kesilmiş bulunan Osmanlı Devleti, her türlü imkânları öncelikli olarak ordunun ihtiyaçlarını karşılamak üzere seferber etmiştir. Bu şekilde savaşın ağır yükü daha çok tarım alanında çalışan üretici kesimin omuzlarına yüklenmiştir. Çünkü ordunun en çok ihtiyaç duyduğu iki önemli unsur olan yiyecek maddeleri ile hayvanlardan ibaret olan taşıma araçlarının büyük bir kısmı çiftçilerin elinde bulunmaktadır. Hükümet bu durumda halkın elindeki kaynaklardan yararlanarak orduların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla Tekâlif⁵²-i Harbiye yöntemine başvurmuştur. Ağustos 1914'de yürürlüğe giren bu kanun gereğince ülkenin çeşitli yerlerinde Tekâlif-i Harbiye Komisyonları oluşturulmuş ve ordunun ihtiyacı olan maddelere hükümet tarafından belirli bir fiyat üzerinden el konulmaya başlanmıştır.⁵³ I. Dünya Savaşı'nda seferberlik ilanı, ordunun talebini karşılamak için Tekâlif-i Harbiye Komisyonları savaşın ilk aylarında, buğdayın yanı sıra, tüccarın elindeki koyun, patates, fasulye, nohut, soğan, yağ gibi maddelerin yüzde 25'ine, "Tekâlif-i Harbiye" adı altında el koymuştur.⁵⁴

Birinci Dünya Savaşı yıllarında harp masrafı olarak görülen ceman (toplam olarak, toptan) 250 milyon lira civarındaki giderler, harp masraflarının tamamını teşkil etmemiştir. Bu rakama, bütçeye intikal etmeyen, müttefiklerin nakdi ve ayni avans ve yardımlarından, istimval ve

⁵¹ Değer Alper, Adem Anbar, "Osmanlı İmparatorluğu'nun İç Borçlanmada Kullandığı Yöntem Ve Araçlar", *Maliye Finans Yazıları Dergisi*, Yıl: 24, Sayı:87, Nisan 2010, s.29

⁵² Arapça teklif sözünün çoğulu olan "tekalif", "mükellef olma", "kulfet yüklenme", sorumluluk anlamındadır. Osmanlılar döneminde Tekalif-i Emriye Tekalif-i Harbiye, Tekalif-i Milliye, Tekalif-i Şeriye gibi türleriyle uygulamaları vardır.

⁵³ Nurcan Toksoy, "I. Dünya Savaşı Sonrasında Doğu Anadolu'da Yapılan Faaliyetler", *Atatürk Dergisi / Journal Of Atatürk*, Cilt: 5, Sayı: 1, 2006, s. 143

⁵⁴ Hasan Babacan, *Mehmed Talat Paşa 1874-1921 Siyasi Hayatı ve İcraatı*, Türk Tarih Kurumu, 2005, s. 152

müsaderelerden müteşekkil masrafları ilave etmek gerekmektedir, bunlarla birlikte toplam harp masrafları 400 milyon civarına yükselmiş olacaktır. Harf tekâlifî suretiyle el koymalar, istimval ve müsaderelerin miktarını Maliye Nazırı Mehmet Cavit, 3 Mart 1917 tarihli nutkunda 20 milyon olarak açıklamıştır. Türk delegasyonunun Lozan’da verdiği rakama göre bu miktar harbin sonuna kadar 25 milyona yükselmiştir. (Bu miktar, harp yıllarında ordunun ve sivil halkın iâşe ve diğer ihtiyaçlarını karşılamak üzere el konan ticari emtianın bedelini teşkil etmektedir.)⁵⁵

Savaş boyunca ülkede artarak devam eden problemler ne yazık ki, savaştan sonra da bütün şiddetiyle devam etmiştir. Bir yandan kurtarılan bölgelerde bu sorunların üstesinden gelmeye çalışılırken diğer yandan da başlatılan milli mücadelenin başarıyla sonuçlandırılması için Türk milleti yeniden göreve çağrılmış ve kendisinden yeni fedakârlıklar beklenmiştir.⁵⁶

Tekâlif-i Harbiye ile savaş sebebiyle ortaya çıkan olağanüstü giderleri karşılamak amaçlanmıştır. Bazı vergi oranlarında artışı, hem savaş sırasında ihtiyaç duyulan araç gerece, erzaka, taşıma için hayvanata ve mühimmata, bedeli kısmen veya tamamen ileride ödenmek üzere el konulmasını, hem de çeşitli maaş, ücret ve aylıklardan kesintileri içermektedir.⁵⁷

Tekâlifî Harbiye’nin 3. maddesine göre; “Tekalifi Harbiye tarhının uygulaması emredilen mıntıkanın en büyük mülkiye memuru derhal meclis idare ve belediye ve ticaret odası üyelerinden oluşan bir komisyon teşkil ile o mevkiin rayicine göre her nevi ihtiyaç maddesine bir fiyat takdir ederek cetvelini düzenlemek ve sonunu özel mühürleri ile tasdik ederek hükümete vereceklerdir.”. Aynı Kanunun 4. maddesine göre; “Tüccar ve esnafa ve ahaliye verilecek tutanaklarda alınan ihtiyaç maddelerinin fiyatı söz konusu fiyat cetveline göre hesaplanarak isimleri açıkça yazılmış ve en son seferberlik bitimini takip eden sene bütçesine dâhil edilerek ödenecektir.”

Ayrıca Ekim 1912’de Meclis-i Vükelâ kararında Avrupa hükümetlerinde de olduğu gibi ordu ihtiyaçlarının karşılanması için halkın elinde bulunan fazla erzaka el konularak karşılığında senet verilmesi ve bu el konan mallara ilişkin ödemenin uygun bir zamanda hükümet tarafından yapılmasına karar verilmiştir.⁵⁸

Osmanlı tebaasından Müslüman olmayanlar için de Tekâlif-i Harbiye uygulanmıştır. Azınlıkların mal ve mülkleri de el konulan mallar arasında yerini almıştır.

Savaşın devam ettiği yıllarda Hey’eti Mahsusa-i Ticariyye önemli çalışmalar yapmasına ve kâr elde etmesine karşın iâşenin dağıtımında yaşanan sıkıntılar ve şirketin bazı kişileri zengin ettiği iddiaları nedeniyle görev Şehremaneti ve belediyelere devredilmiştir. 1 Mayıs 1916 tarihli Kanun-ı Muvakkatla azami fiyat koyma ve satış koyma yetkileri verilirken, bunlara uymayanlara hapis ve para cezası getirmiştir. Ancak bu düzenleme de beklenen sonucu vermemiştir. Düzenleme valilere

⁵⁵ Vedat Eldem, *Harp ve Mütareke Yıllarında Osmanlı İmparatorluğu’nun Ekonomisi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1994, s. 101-116

⁵⁶ Nurcan Toksoy, a.g.m., s. 145

⁵⁷ Cezmi Tezcan, *Tekâlif-i Harbiye ve Tekâlif-i Millîye Örneklerinde Savaş Dönemleri Mali Politikaları*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2005, s. 52

⁵⁸ A.g.e., s. 61

ve İstanbul Şehremini'ne gerekli gördükleri takdirde değirmenlere ve fırınlara el koyma yetkisi de vermiştir.⁵⁹

I.Dünya Savaşı'nın ardından Mayıs 1919'da denizlerde savaşmak üzere kullanılacak herhangi bir deniz gücünden söz etmek imkânsızdır. Bunun yerine, kampanya sonucu halktan paralar toplanarak Fransa'dan uçak alımı girişiminde bulunulmuştur.⁶⁰

Osmanlı İmparatorluğu'nun son birkaç yılına denk gelen Birinci, İkinci İnönü Muharebelerini ve iç ayaklanmaları, mevcut mali kaynaklarıyla karşılayan milli ordunun elindeki imkânlar yeni bir savaş kaldıracabilecek durumda değildir. Kısa bir zaman sonra genel bir saldırıya geçmesi beklenen Yunan ordusuna karşı koyabilecek savunma hazırlıkları için yeni mali kaynaklara ihtiyaç vardır, İngiliz desteğindeki Yunan kuvvetleri taarruza geçene kadar ordunun ihtiyaçları giderilmelidir. Mustafa Kemal, Başkomutan seçildikten iki gün sonra 7 ve 8 Ağustos 1921 tarihlerinde ordunun ihtiyaçlarının hızlı bir biçimde karşılanması için düzenlediği Tekâlif-i Milliye Emirleri'ni ilân etmiştir.

On emirden oluşan Tekâlif-i Milliye Emirleri, Kurtuluş Savaşının nasıl kazanıldığını gösteren önemli bir belge niteliğindedir. Bunlardan üç numaralı emir şöyledir: “Tüccar ve halk elinde bulunan çamaşırlık bez, patiska, pamuk, yıkanmış ve yıkanmamış yün ve tiftik, erkek elbisesi yapımına yarayan her türlü kışlık ve yazlık, kösele, taban astarlığı, sarı ve siyah meşin, sahtiyan, mamul veya yarı mamul çarık, fotin, demir kundura çivisi, tel çivi, kundura ve saraç ipliği, nal, nal yapımında kullanılan demir, mih, yem torbası, yular, belleme, kolan, kaşağı, gebre, semer ve organların yüzde kırkı Tekalif-i Milliye Komisyonlarına teslim edilecektir.” Emirden teslim edilen malların bedellerinin seferberlik sona erince ödeneceği belirtilmektedir. TBMM bu taahhüdüne uyarak 12.04.1923 tarihli Mahsub-u Umumi Kanunu ile bu borçların ödenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemiştir. Ancak belge alma verme ve saklama geleneğinin zayıflığının yarattığı güvensizlik ortamında, kanunu istismara yeltenenler yanında mağdur olanlar da bulunmaktadır.⁶¹

SONUÇ

İstimval, olağanüstü dönemlerde uygulanan istisnai bir yöntem olması sebebi ile halkın mağdur olmasına sebebiyet veren bir yöntem değil aksine kamu yararı gözetilen önemli bir usuldür. Devlet kendi bütçesi ile çözemediği mali ve bazen askeri sorunları halkın mallarına veya malların kullanım hakkına geçici olarak el koyarak çözmeye çalışmakta burada da öncelikli olarak halkın menfaatini gözetmekte, kamu düzenini tesis etmeye çalışmaktadır.

⁵⁹Cem Doğru, “Birinci Dünya Savaşı Döneminde Ekonomide Bir Kurumsallaşma Çabası: İaşe Nezareti”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Namık Kemal Üniversitesi*, Sayı: 04, 2009, s. 9

⁶⁰ Cezmi Teczan, a.g.m., s. 86

⁶¹ Muhsin Altun, “Birinci Dünya ve Kurtuluş Savaşının Sayıştay Kararlarına Yansıyan Yönleri”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı: 36, 2000, s. 38

İdare ihtiyacı doğrultusunda bazı taşınırın mülkiyetini yahut kullanım hakkını; bazı taşınmazların ise yalnızca kullanma hakkını iktisap etmektedir. İstimvalin konusunu yalnızca menkuller değil bedensel yükümlülükler (çalışma yükümlülükleri) de oluşturabilmektedir.

Kullanılması için yasal bir dayanağa ihtiyaç duyulan istimval işlemi yargı denetimine tabidir ve uyuşmazlıklar adli yargıda çözümlenebilmektedir.

Osmanlı Devleti'nde istimval işlemine dair kaynakların ve yapılan araştırmaların sınırlı olduğunu söylemek mümkündür. Ancak yine de Osmanlı döneminde istimvale ilişkin düzenlemelerin var olduğu bilinmektedir. Olağanüstü dönemlerde, savaş ya da seferberlik durumunda kullanılan istimval yetkisi, Osmanlı'da özellikle savaş dönemlerinde başvurulan yollardan birisidir. Osmanlı Devleti, özellikle yoğun savaşların yaşanması sebebiyle ciddi mali problemlerle karşı karşıya kalmış, krizi çözmeye çalışmış ancak sınırlı kaynaklarla bu mümkün olmadığında, istimval yetkisini kullanmıştır.

KAYNAKÇA

Alper D., Anbar A., “Osmanlı İmparatorluğu'nun İç Borçlanmada Kullandığı Yöntem ve Araçlar”, *Maliye Finans Yazıları Dergisi*, Yıl: 24, Sayı:87, Nisan 2010

Altun M., “Birinci Dünya ve Kurtuluş Savaşının Sayıştay Kararlarına Yansıyan Yönleri”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı: 36, 2000

Atay E. E., *İdare Hukuku*, Turhan Kitabevi, Ankara 2012

Azrak A. Ü., *Millileştirme ve İdare Hukuku*, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1976

Babacan H., *Mehmed Talat Paşa 1874-1921 Siyasi Hayatı ve İcraatı*, Türk Tarih Kurumu, 2005

Bilgen P., *İdare Hukuku Ders Notları: Kamulaştırma - İstimval*, İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, İstanbul 1995

Chiba N., “Osmanlı Devleti’nde Gayrimenkul Mülkiyeti Bakımından Yabancıların Hukuki Durumu”, Çev. Halil Cin, *AÜHFD*, Cilt: 24, Ankara 1967

Cin H., *Osmanlı Toprak Düzeni ve Bu Düzenin Bozulması*, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, 3. Baskı, Konya 1992

Çiftçi M., Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Özel Mülkiyet Ve Yapısal Özellikleri, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 6/3 Summer 2011

Doğru C., “Birinci Dünya Savaşı Döneminde Ekonomide Bir Kurumsallaşma Çabası: İaşe Nezareti”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Namık Kemal Üniversitesi*, Sayı: 04, 2009

Döndüren H., Şamil Ansiklopedisi

Durdu M. B., “İttihat Ve Terakki Partisi’nin Demiryollarını Millileştirme Politikası Ve 1917 Tarihli JohnRobert Pilling’in Şikâyeti Ve Mahkeme Tutanakları”, *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 1, 2004

Eldem V., *Harp ve Mütareke Yıllarında Osmanlı İmparatorluğu’nun Ekonomisi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1994

Gökçen A., *Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları Ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri*, İstanbul, 1989

Gözler K., *İdare Hukuku Dersleri*, Ekin Kitabevi, Bursa 2002

İnalcık H., *Osmanlı İmparatorluğunun Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, Cilt: 1, Eren Yayıncılık, İstanbul 2009

Kaplan G., “Kamu Kurumları ve Tüzel Kişileri Arasında Taşınmaz Mal Devri ve Yargısal Denetimi”, *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Ayferi Göze’ye Armağan, Sayı: 1–2, 2004

Karataş M., 18-19. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti’nde Bazı Müsâdere Uygulamaları, *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Ankara 2006

Kırbaş S., *Devlet Malları*, Adım Yayıncılık, Ankara 1988

Köycü H. K., *Türkiye’de Kentsel Toprak Politikalarının Uygulama Aracı Olarak Kamulaştırma*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006

- Mumcu A., *Osmanlı Devleti'nde Siyaseten Katl*, Birey ve Toplum Yayıncılık, Ankara 1985
- Oktar S., Varlı A., “İttihat ve Terakki Dönemi'nin Ulusal Bankası: Osmanlı İtibar-ı Milli Bankası”, *Marmara Üniveritesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt: 27, Sayı: 2
- Pamuk Ş., *Osmanlı Ekonomisi ve Kurumları*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2013
- Sönmez M., *Kent Planlamada İmar Uygulama Araçları*, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul 1998
- Şen M., “İslam ve Osmanlı Hukukunda Kamulaştırma Müessesesi”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Erzincan 1997
- Şimşek S., “Kamulaştırmanın Anayasal İlkeleri Ve Bu İlkelerin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesiyle Karşılaştırılması”, *Adalet Dergisi*, Yıl:2012, Sayı:44
- Şimşek S., *Türk Hukukunda ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Mülkiyet Hakkı*, Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara 2011
- Tezcan C., *Tekâlif-i Harbiye ve Tekâlif-i Milliye Örneklerinde Savaş Dönemleri Mali Politikaları*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2005
- Toksoy N., “I. Dünya Savaşı Sonrasında Doğu Anadolu'da Yapılan Faaliyetler”, *Atatürk Dergisi / Journal of Atatürk*, Cilt: 5, Sayı: 1, 2006
- Veldet H., “Kanunlaştırma Hareketleri ve Tanzimat”, *Tanzimat 1*, MEB Yayınları, İstanbul 1999
- Yıldırım İ., “19. Yüzyıl Osmanlı Ekonomisi Üzerine Bir Değerlendirme (1838-1918)”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 2, Elazığ 2001

5. YARGI PAKETİ OLARAK BİLİNEN 7343 SAYILI KANUN İLE 2004 SAYILI İCRA VE İFLÂS KANUNU'NDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Okur¹

ÖZET

5. Yargı paketi olarak bilinen 7343 sayılı Kanun ile başta 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu olmak üzere birçok kanunda değişiklik yapılmıştır. 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nda yapılan değişiklik ve yenilikler genel olarak icra teşkilatı, haciz aşaması, özellikle paraya çevirme aşaması, icranın geri bırakılması aşaması ve çocuk teslimi konularında olmuştur.

İcra teşkilatına ilişkin olarak iş yoğunluğunun, personel ve icra dairesi sayısının fazla olduğu yerlerde, Adalet bakanlığı tarafından icra başmüdürü görevlendirilebileceği, icra daireleri başkanlığı kurulabileceği düzenlenmiştir.

Sicile kayıtlı mallarda kıymet takdiri yapma yetkisi tamamen bilirkişilik listelerine kayıtlı bilirkişilere verilmiştir. Yine hacizli taşınır ve taşınmaz malların satışını isteme yetkisi alacaklı ile birlikte borçluya verilmiş, taşınır ve taşınmaz ayırt edilmeksizin satış isteme süreleri yeknasak şekilde 1 yıl olarak belirlenmiştir. Satış talebi ile birlikte kıymet takdiri ve satış giderlerinin tamamının peşin olarak yatırılması zorunluluğu getirilmiştir. Hacedilmiş, ancak muhafaza altına alınmamış malların, satış talebi ile muhafaza altına alınması zorunlu kılınmıştır. Kanun yoluna başvuru halinde icranın geri bırakılmasına karar verme yetkisi Bölge Adliye Mahkemeleri ve Yargıtay'dan alınarak takibin yapıldığı yer icra mahkemesine verilmiştir.

Borçluya satış yetkisi verilmesi, satışın tamamen elektronik ortamda yapılması gibi yenilikler getirilmiş, fiziki ihale sistemi kaldırılmıştır.

---

¹ Nuh Naci Yazgan Üniversitesi, 0000-0003-0211-8187

İcra İflas Kanunu'nda yer alan çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilam ve tedbir kararlarının icrasına ilişkin tüm hükümler yürürlükten kaldırılmış, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması tamamen icra ve iflas hukukunun konusu olmaktan çıkarılmıştır.

Anahtar Kelimeler : İcra ve İflas Kanunu, haciz, satış, paraya çevirme

YER ALTI MADENCİLİĞİNDE KULLANILAN KATALİZÖRLERİN İNVİTRO SİTOTOKSİSİTESİNİN NİTEL OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Öğr. Üyesi Volkan KARACAOĞLAN²

ÖZET

Günümüzde fenolik köpükler yer altı kömür madenciliğinde dolgu malzemesi olarak birçok sorunun önlenmesinde başarılı olarak kullanılmaktadır. Fenolik köpükler, 4:1 karışım oranlarına göre 4 birim reçine ile 1 birim katalizör karıştırılarak elde edilmektedir. Bu yeni malzemeler madencilik açısından birçok riski ortadan kaldırırken beraberinde yeni riskleri getirmektedir. Kaza sonucu katalizör ile temasta çalışanlarda ne gibi riskleri oluşturacağı bilinmemektedir. Bu amaçla katalizörün invitro sitotoksik özellikleri L929 fare fibroblast hücreleri kullanılarak MTT [3-(4,5-dimethylthiazol-2-yl)-2,5-diphenyl-2H-tetrazolium bromide] testi ile nicel olarak değerlendirildi. Olası toksik etkiler ve alınacak tedbirler ortaya konuldu. Yapılan deneylerde katalizörün uygulandığı plakanın fotoğrafına bakıldığında test maddesi uygulanan kuyularda canlılık göstergesi olan mor renk hiç gözlenmemiştir. Sonuç olarak bu çalışmada köpük hazırlamada kullanılan katalizör materyalinin L929 hücre hattında yapılan nicel ve nitel analizler sonucunda yüksek derecede sitotoksik olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle şçilerin katalizör ile teması sonucunda sakat kalımlara ve hatta ölümlere neden olabilir. İş güvenliğinin amacı uygun şartlar altında sürdürülebilir çalışma olduğu düşünüldüğünde olası risklerin tespiti ve buna uygun ekipmanlarla çalışanların sağlıkları korunmalıdır. Bu amaçla madenciler için alınacak tedbirler yeniden gözden geçirilmeli ve bu tür köpüklerin hazırlanmasında kullanımında temas en aza indirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: İş Sağlığı ve Güvenliği, Fenolik Köpük, Sitotoksisite, MTT Analizi

QUALITATIVE EVALUATION OF INVITRO CYTOTOXICITY OF CATALYSTS USED IN UNDERGROUND MINING

Dr. Öğr. Üyesi Volkan KARACAOĞLAN

ABSTRACT

Today, phenolic foams are successfully used as filling material in underground coal mining to prevent many problems. Phenolic foams are obtained by mixing 4 units of resin and 1 unit of catalyst according to 4:1 mixing ratios. While these new materials eliminate many risks in terms of mining, they also bring new risks. It is not known what kind of risks it may pose to workers in accidental contact with the catalyst. For this purpose, the in vitro cytotoxic properties of the catalyst were quantitatively evaluated with the MTT [3-(4,5-dimethylthiazol-2-yl)-2,5-diphenyl-

² Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi, 0000-0002-1953-7807

2H-tetrazolium bromide] test using L929 mouse fibroblast cells. Possible toxic effects and precautions to be taken were revealed. Looking at the photograph of the plate on which the catalyst was applied in the experiments, purple color, which is an indicator of vitality, was never observed in the wells where the test substance was applied. As a result, it was determined that the catalyst material used in foam preparation in this study was highly cytotoxic as a result of the quantitative and qualitative analyzes performed on the L929 cell line. Therefore, it can cause disability and even death as a result of workers' contact with the catalyst. Considering that the purpose of occupational safety is sustainable work under appropriate conditions, possible risks should be determined and the health of employees should be protected with appropriate equipment. For this purpose, the precautions to be taken for miners should be reviewed and contact should be minimized in the use of such foams in the preparation.

Keywords: Occupational Health and Safety, Phenolic Foam, Cytotoxicity, MTT Analysis

References

- 1- Hu X., Cheng W., Wang D., 2014, Properties and Applications of Novel Composite Foam for Blocking Air Leakage in Coal Mine.
- 2- Yılmaz S., Bilen M., ve ark., 2022, Yeraltı Kömür Madenciliğinde Kullanılan Fenol Bazlı Dolgu Malzemelerinin Kanserojen Formaldehit İçeriği ve İSG Açısından Değerlendirilmesi
- 3- Hafize Akıllı ve Önder Aydoğdu, “İş Sağlığı ve Güvenliğinin Önemi” Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, Enerji Hammadde ve Etüt Arama Dairesi Başkanlığı, Ankara 2013.

Land Rights, Policy and Cultural Identity in Uganda: Case of the Basongora Community

Edith Kamakune

Abstract

As much as Indigenous rights are presumed to be part of the broad human rights regime, members of the indigenous communities have continually suffered violations, exclusions, and threat. There are a number of steps taken from the international community in trying to bridge the gap, and this has been through the inclusion of provisions as well as the passing of conventions and declarations with specific reference to the rights of indigenous peoples. Some examples of indigenous people include the Siberian Yupik of St Lawrence Island; the Ute of Utah; the Cree of Alberta, and the Xosa and KhoiKhoi of Southern Africa. Uganda's wide cultural heritage has played a key role in the failure to pay special attention to the needs of the rights of indigenous peoples. The 1995 Constitution and the Land Act of 1998 provide for abstract land rights without necessarily paying attention to indigenous communities' special needs. Basongora are a pastoralist community in Western Uganda whose ancestral land is the present Queen Elizabeth National Park of Western Uganda, Virunga National Park of Eastern Democratic Republic of Congo, and the small percentage of the low lands under the Rwenzori Mountains. Their values and livelihood are embedded in their strong attachment to the land, and this has been at stake for the last about 90 Years. This research was aimed at investigating the relationship between land rights and the right to cultural identity among indigenous communities, looking at the policy available on land and culture, and whether the policies are sensitive of the specific issues of vulnerable ethnic groups; and largely the effect of land on the right to cultural identity. The research was guided by three objectives: to examine and contextualize the concept of land rights among the Basongora community; to assess the policy frame work available for the protection of the Basongora community; to investigate the forms of vulnerability of the Basongora community. Quantitative and qualitative methods were used. a case of Kasese and Kampala Districts were purposefully selected. 138 people were recruited through random and nonrandom techniques to participate in the study, and these were 70 questionnaire respondents; 20 face to face interviews respondents; 5 key informants, and 43 participants in focus group discussions; The study established that Land is communally held and used and that it continues to be a central source of livelihood for the Basongora; land rights are important in multiplication of herds; preservation, development, and promotion of culture and language. Research found gaps in the policy framework since the policies are concerned with tenure issues and the general provisions are ambiguous. Oftenly, the Basongora are not called upon to participate in decision making processes, even on issues that affect them. The research findings call for authorities to allow Basongora to access Queen Elizabeth National Park land for pasture during particular seasons of the year, especially during the dry seasons; land

use policy; need for a clear alignment of the description of indigenous communities under the constitution (Uganda, 1995) to the international definition.

Keywords : cultural identity, land rights, protection, uganda.

A Tale of Two Jihads: Unraveling the Atrocities of Islamic State in the Greater Sahara(LSGS) and Jama`at Nasr Al-Islam Wal Muslimin(JNIM) in the Sahel

Frederick Appiah Afriyie

The Sahel area of West Africa has become the latest battleground for Al-Qaeda affiliated Jama`at Nusrat Al-Islam wal-Muslimimin (JNIM), and the Islamic State affiliated Islamic State in the Greater Sahel (ISGS). This piece, as far as possible, identifies the heightened atrocities perpetuated by both groups in the Sahel region. With little or no doubt, the strategies and ascendancy in atrocities orchestrated by the JNIM and ISGS could be largely hypothesized to have negative implications for Africa's Sahel region (Chad, Mali, Niger, and Mauritania). As a matter of concern, the paper confirms the said hypothesis and finds that the activities of the two Jihad-descent groups poses adverse security, social and political ramifications for the Sahel region and even beyond. With the theory of deprivation as the undergirding framework, the work explores how lack of basic needs and legitimate entitlements of citizens have catalyzed the dominance of JNIM and ISGS in the Sahel. Aside from discussing the formation, trends of events, atrocities, and strategies of JNIM and ISGS, the paper advances for a swift, action- oriented, and collective efforts of governments within the Sahel region. In order to restore Sahel's stability, increased security collaboration and strengthening the tenets of good governance are some worthwhile recommendations postulated.

Keywords : sahel, jihadist, jama`at nusrat al-wal-muslimin, isalamic state In the grster sahel

Reasonableness to Strengthen Citizen Participation in Mexican Anti- Corruption Policies

Amós García Montaña

Abstract :

In a democracy, a public policy must be developed within the regulatory framework and considering citizen participation in its planning, design, execution, and evaluation stages, necessary factors to have both legal support and sufficient legitimacy for its operation. However, the complexity and magnitude of certain public problems results in difficulties for the generation of consensus among society members, leading to unstable and unsuccessful scenarios for the exercise of the right to citizen participation and the generation of effective and efficient public policies. This is the case of public policies against corruption, an issue that in Mexico is difficult to define and generates conflicting opinions. To provide a possible solution to this delicate reality, this paper analyzes the principle of reasonableness as a tool for identifying the basic elements that guarantee a fundamental level of the exercise of the right to citizen participation in the fight against corruption, adopting elements of human rights indicator methodologies. In this sense, the relevance of having a legal framework that establishes obligations to incorporate proactive and transversal citizen participation in the matter is observed. It is also noted the need to monitor the operation of various citizen participation mechanisms in the decision-making processes of the institutions involved in the fight and prevention of corruption, which lead to an increase in the improvement of the perception of the citizen role as a relevant actor in this field. It is concluded that the principle of reasonableness is presented as a very useful tool for the identification of basic elements that facilitate the fulfillment of human rights commitments in the field of public policies.

Keywords : anticorruption, public participation, public policies, reasonableness

Violent Conflict and the Protection of Women from Sex and Gender-Based Violence: A Third World Feminist Critique of the United Nations Women, Peace, and Security Agenda

Seember Susan Aondoakura

Abstract :

This paper examines the international legal framework established to address the challenges women and girls experience in situations of violent conflict. The United Nations (UN) women, peace, and security agenda (hereafter WPS agenda, the Agenda) aspire to make wars safer for women. It recognizes women's agency in armed conflict and their victimization and formulates measures for their protection. The Agenda also acknowledges women's participation in conflict transformation and post-conflict reconstruction. It also calls for the involvement of women in conflict transformation, encourages the protection of women from sex and gender-based violence (SGBV), and provides relief and recovery from conflict-related SGBV. Using Third World Critical Feminist Theory, this paper argues that the WPS agenda overly focus on the protection of women from SGBV occurring in the less developed and conflict-ridden states in the global south, obscures the complicity of western states and economies to the problem, and silences the privileges that such states derive from war economies that continue to fuel conflict. This protectionist approach of the UN also obliterates other equally pressing problems in need of attention, like the high rates of economic degradation in conflict-ravaged societies of the global south. Prioritising protection also 'others' the problem, obliterating any sense of interconnections across geographical locations and situating women in the less developed economies of the global south as the victims and their men as the perpetrators. Prioritising protection ultimately situates western societies as saviours of Third World women with no recourse to their role in engendering and sustaining war. The paper demonstrates that this saviour mentality obliterates chances of any meaningful coalition between the local and the international in framing and addressing the issue, as solutions are formulated from a specific lens—the white hegemonic lens.

Keywords : conflict, protection, security, SGBV